

34
L 934 m/p

vyc L 34
934

spec. k.
Latv. nod.
L

K. SKADULIS,
Tiesu Palātas prokurors

Pārgrozījumi un papildinājumi kriminalprocesa likumos,

kas attiecas uz policijas darbību pie
noziedzīgu nodarījumu apkarošanas

1 9 3 9.

• B-
L-
h

Latv. PSR Valsts bibliotēka

61-60.436

0209068115

Grozījumi Kriminalprocesa likumā, kuri stāties spēkā š. g. 1. augustā, skar arī policijas darbību pie noziedzīgu nodarījumu apkarošanas, gan paplašinot šīs darbības apjomu, gan arī skaidrāki noteicot policijas tiesības un pienākumus, kādēļ īsumā pakavēšos pie tiem grozījumiem, kas tieši zīmējas uz policiju. Labākas orientēšanās dēļ apskate izdarīta panta kārtībā.

Kr. proc. lik. 6. pants papildināts ar noteikumu, ka lietas par zādzību, piesavināšanos un krāpšanu arī starp miesīgiem brāļiem un māsām, kuru skaitā ietilpst arī pusbrāļi un pusbēdas, uzsākamās tikai tad, ja sūdzību ceļ vai nu paši cietušie, vai viņu dabīgie vai likumīgie aizbildņi vai aizgādņi, vai arī tie, kuru gādībā viņi atrodas, un tās iztiesājamas privatsūdzības kārtībā, pie kam puses var arī izlīgt.

Līdz šim, pateicoties apstāklim, ka nebija skaidrības, kāda darbība īsti ietilpst policijas izziņā, miertiesneši lietās, kur sūdzības bija iesniegtas viņiem, pamatojoties uz Krim. proc. lik. 52. pantu, uzdeva policijai izdarīt izziņu, nenorādot tuvāk, kādas ziņas īsti ievācamas, pie kam prasija arī personu nopratināšanu, kas pēc likuma gan nebija paredzēts, bet pēc paraduma figurēja katrā izziņā. Tā kā sūdzībās, saskaņā ar 51. pantu un policijas un administratīvo iestāžu paziņojumos, saskaņā ar 55. pantu, jāuzdod visi nepieciešamie dati kā noziedzīgā nodarījuma apraksts, tā arī lietiskie pierādījumi, to atrašanās vietas un liecinieki un viņu dzīves vietas, tad miertiesnesim nav vajadzības pieprasīt personu nopratināšanu caur policiju, jo viņam tā jādara pašam tā kā tā, bet ja rakstiskā sūdzība ir nepilnīga, tad miertiesnesis vai nu pats nopratina sūdzētāju, ja ir vajadzīga apstākļu noskaidrošana, vai arī caur policiju ievāc vajadzīgās ziņas kā attiecībā uz vainīgo, tā arī lietiskiem pierādījumiem un lieciniekiem.

Pats par sevi saprotams, ka policijas un administratīvo iestāžu ziņojumos jāuzdod visi nepieciešamie, likumā norādītie dati, un ja tas nav izdarīts, tad miertiesnesis var prasīt ziņojuma papildināšanu ar vajadzīgām ziņām.

Ja cietušais ar sūdzību griežas pie policijas, tad tai vajadzības gadījumā jāizdara arī pilnīga izziņa un jānoskaidro kā pats noziedzīgais nodarījums, tā arī jāievāc pierādījumi un visas lietas iztiesāšanai nepieciešamās ziņas, par kurām jau minēts agrāk. Šinīs gadījumos policijai jāreķinās, ka viņa publiski vajājamās lietās būs arī apsūdzētāja tiesā un tādēļ viņas pienākums ir rūpēties jau laikus par vajāšanas sekmju nodrošināšanu.

Tāds pats stāvoklis ir arī, kad policijai ienāk ziņas par publiski vajājamu noziedzīgu nodarījumu un cietušais ar sūdzību pie viņas nav

griezies, vai arī kad policija pati šādu noziedzīgu nodarījumu atklāj. Šīni gadījumā izziņa ir nepieciešama un pēc pabeigšanas tā jānosūta mirtiesnesim.

Jāpiebilst, ka izšķirot jautājumu, vai kāda persona izziņā nopratinama jeb ne, un cik sīki, jāpiegriež vērība vai šī persona ir tāda, uz kuru var paļauties, ka tā nepadosies ieinteresēto iespaidam un ja rodas šaubas, tad nopratināšana katrā ziņā jāizdara un pie tam pēc iespējas rūpīgāki. Šim apstāklim tagad ir sevišķa nozīme, jo izziņā izteikto vajadzības gadījumā varēs nolasīt tiesas sēdē.

Par noziedzīgu nodarījumu, kuru mirtiesnesis pats pamanijis, viņš var uzdot policijai izdarīt arī pilnīgu izziņu.

Tāpat mirtiesnesis var visos gadījumos uzdot izdarīt aplūkošanu, kratīšanu un lietu izņemšanu 289¹.—289⁴. pantos noteiktā kārtībā.

Apcietinātie apsūdzētie nogādājami pie mirtiesneša 24 stundu laikā pēc aizturēšanas, bet svētku un svinamās dienas šīni laikā nav ieskaitamas, kādēļ mirtiesnešu dežuras svētku un svinamās dienās atceltas un atcelta arī lietu iztiesāšana neatliekamības kārtībā.

Ievēribu pelna jaunais 225¹. pants, ar kuru lietas, kurās bija dota tiesas pavēle, vairs nevarēs pārsūdzēt uz apgabaltiesu, bet mirtiesneša spriedums būs pārsūdzams vienīgi kasācijas kārtībā senatam. Tā kā šādas sūdzības ir daudz sarežģītākas, tad nepieciešami būs šīni jautājumā jau laikus sazināties ar apgabaltiesu prokuroriem un viceprokuroriem.

Ļoti svarīga ir izziņas legalizācija, jeb izziņas materialu pielīdzināšana iepriekšējās izmeklēšanas materiāliem, kādēļ arī izziņas darbība noteiktāki reglamentēta. Izziņas darbībā tagad ietilpst kā līdz šim visu vajadzīgo ziņu vākšana, ko policija izdara caur meklējumiem, mutisku iztaujāšanu un slepenu uzraudzību. No jauna nāk klāt liecinieku, lietpratēju un aizdomās turēto nopratināšana un aplūkošana, kratīšana un lietu izņemšana.

Kas attiecas uz nopratināšanām, tad tādas izziņā jau pastāvēja arī tagad, bet tā kā likumā tās nebija paredzētas, tad tām bija vienīgi informatīvs raksturs, bez oficiālas nozīmes. Tagad nopratināšanas protokoli figurēs arī tiesā un tiem būs tāds pats pierādījuma spēks, kā iepriekšējās izmeklēšanas protokoliem, kādēļ tos sastādot arī jāievēro tie paši noteikumi kā iepriekšējās izmeklēšanas protokolus sastādot. Jāpiezīmē, ka pēc formas tagadējie protokoli visumā arī gandrīz atbilst jaunajām prasībām. Kas attiecas uz protokolu saturu, tad tagad, ievērojot varbūtējās sekas, likums prasa, lai rakstot nopratināšanas protokolus, tanīs ierakstītu rūpīgi un objektīvi to, ko nopratinamais izteicis. Pati nopratināšana ne vienmēr varēs būt sīka, jo priekš tam var nebūt laika, bet nedrīkst protokolā uzrakstīt tikai to izteicienu daļu vien, kas nāk vai nu par ļaunu, vai arī par labu apsūdzētam. Kā jau minēju, tur, kur ir bažas, ka nopratinamais vēlāk var grozīt izteicienus, pratināšana, ja maz iespējams, izdarama sīkāka, lai pierādījumi neaizietu zudumā un šī pirmā nopratināšana taisni var būt liels ieguvums, salīdzinot ar līdzšinējo kārtību.

Izziņā ietilpst arī aplūkošana, kratīšanas un lietu izņemšanas. Līdz šim policija to varēja darīt tikai tad, kad izmeklēšanas tiesnesis nebija ieradies un noziedzīgā nodarījuma pēdas varēja izzust. Patiesībā ap-

lūkošanas un kratīšanas policija izdara ļoti bieži, kaut gan šāda rīcība ne vienmēr saskanēja ar likuma noteikumiem. Tagad policija varēs izdarīt aplūkošanas un kratīšanas arī tad, kad nebūs jābaidas, ka noziedzīgā nodarījuma pēdas varēs izzust, bet pie tam viņai jāievēro zināmi noteikumi.

Kratīšanas, aplūkošanas un lietu izņemšanas bez prokuratūras, izmeklēšanas tiesneša vai miertiesneša atļaujas varēs izdarīt, ja aplūkojamie, izņemamie vai izņīnai pievienojamie priekšmeti atrodas visiem pieejamā vietā, vai tur meklējami minētie priekšmeti vai personas. Jēdziens — «visiem pieejama vieta» jāsaprot kā atklātas vietas — lauki, meži, dārzi u. t. t., tā arī ēkas — kā šķūņi, rījas un citas neapdzīvotas ēkas un arī ēku atsevišķas telpas — kā piebūves, bēniņi, pagrabi vai citas ēku daļas, ja vien minētās ēkas un telpas nav noslēgtas tā, ka tanīs bez saimnieka ziņas nevar iekļūt. Doma ir tāda, ka ja saimnieks ēku jeb telpu nav tā ierīkojis, ka kura katra sveša persona nevar tanī iekļūt, nebojājot aizslēgus, un tā ir bez grūtībām pieejam katram, tad nav arī pamata pieeju šādai vietai liegt valsts varas pārstāvim — policijai.

Tāpat bez prokuratūras, izmeklēšanas tiesneša vai miertiesneša atļaujas var izdarīt aplūkošanas, kratīšanas un lietu izņemšanas, ja aplūkojamā vai izkratamā persona tam piekrīt, vai arī, ja tās vietas saimnieks, kur atrodas aplūkojamie vai atņemamie priekšmeti, vai kur meklējama persona, tam piekrīt.

Pārējos gadījumos aplūkošanai, kratīšanai vai lietu izņemšanai vajadzīga prokuratūras vai attiecīga izmeklēšanas tiekneša vai miertiesneša atļauja.

Nekādā gadījumā policija nedrīkst izdarīt sieviešu aplūkošanu, ja tā savienota ar apslēptu miesas daļu atsegšanu, kā arī aplūkot vai izņemt mākleru un notaru grāmatas vai zvērinātiem advokātiem nodotos papīrus, kas uzticēti ar noteikumu glabāt tos slepenībā.

Tāpat policija nedrīkst aplūkot un izņemt pasta-telegrafa korespondenci, kas atrodas pasta-telegrafa iestāžu rīcībā, ja vien šāda tiesība nav piešķirta ar sevišķu likumu.

Bez minētās atļaujas policija var izdarīt kratīšanas, aplūkošanas, lietu izņemšanu un liecinieku pratināšanu ar zvērastu 293. pantā paredzētos gadījumos, kad viņa atvieto izmeklēšanas tiesnesi, kā tas bija arī līdz šim.

Aplūkošana, kratīšana un lietu izņemšana un arī protokolu sastādīšana par tām jāizdara sevišķi rūpīgi un objektīvi, atzīmējot protokolā visu, kam vien varētu būt nozīme lietā, kā to, kas nāk apsūdzētam par ļaunu, tā arī labu. Jāsaka, ka visumā līdz šim par kratīšanas protokoliem sevišķi žēloties nevarēja, bet vienā otrā gadījumā paviršība bija vērojama, kas nākotnē nedrīkstētu atkārtoties.

Ievesta jauna sodīšanas kārtība — ar policijas pavēlēm. Šis institūts domāts gadījumiem, kad pārkāpums ir pilnīgi skaidrs un arī sodamā vaina ir neapšaubama. Likums noteic, ka sodu var uzlikt ne augstāku par 50 latiem, kaut gan likumā par šāda veida pārkāpumiem paredzēts kā augstākais sods naudas sods, ne augstāks par simts latiem, vai arī arests uz laiku, ne ilgāku par vienu mēnesi jeb naudas sods, ne augstāks par simts latiem.

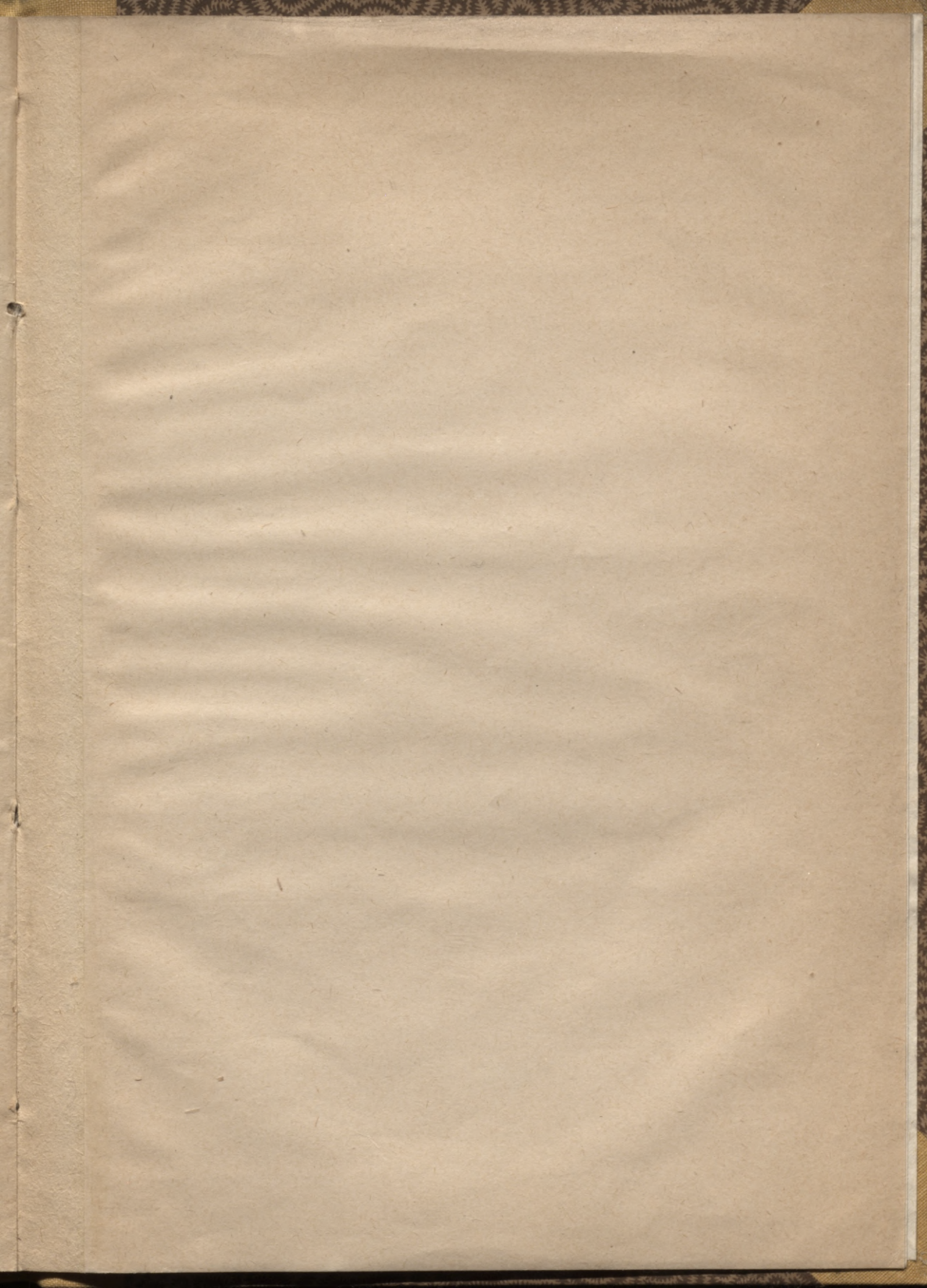
Jau šis likumā paredzētais un ar policijas pavēli uzliekamais soda samērs norāda uz to, ka policijas pavēle domāta mazāk svarīgiem gadījumiem, kuri neprasa visu likuma bardzību, bet kur vēlāmais rezultāts ir sasniedzams ar mazākiem sodiem un bez tiesas. Ir daudzi gadījumi, kur pilsoņi bez nolūka, vienkārši aiz nevērības izdara pārkāpumus un jau neliels policijas uzlikts sods būs pietiekošs atgādinājums uz priekšu būt uzmanīgākiem. Šādos gadījumos sarežģītā tiesāšanās kārtība par daudz sarūgtina pilsoņus un viņus it kā nostāda vienā plāksnē ar noziedzniekiem. Apziņa, ka sods uzlikts ar policijas pavēli, nespiedīs sodītos uz tiesāšanos un tie, apzinoties savu vainu, labprātīgi padosies sodam, kas zināmu iespaidu atstās uz viņu mantisko sferu.

Miertiesnešu spriedumus lietās, kurās bija dota policija pavēle, arī nevarēs pārsūdzēt apgabaltiesai, bet tikai senatam kasācijas kārtībā.

Kādi ir mērķi grozījumiem kriminalvajāšanas kārtībā, tas redzams no Tieslietu ministra paskaidrojumiem, kas atrodami pielikumā pie Tieslietu Ministrijas Vēstneša š. g. 4. numura un arī no mana referata radiofonā, kas iespiests šī žurnāla iepriekšējā numurā, kādēļ tos neatkārtos.

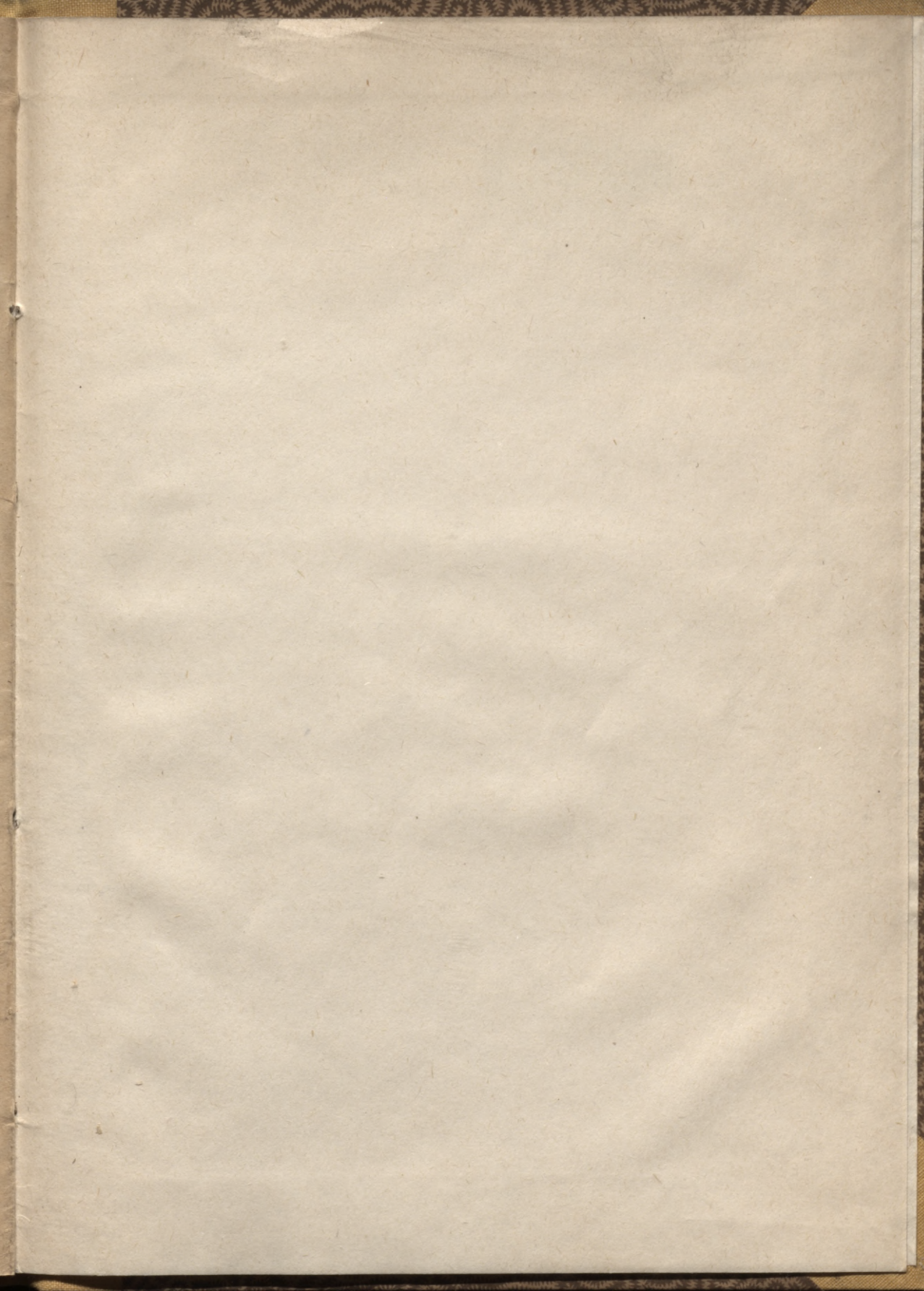
Beidzot gribu vēl piebilst, ka tagad vienīgi no pašiem policijas darbiniekiem atkarāsies, vai viņi attaisnos uz viņiem liktās cerības un iegūs tiesas uzticību, sniedzot ļoti vērtīgu palīdzību taisnības kalpiem, jeb arī šīs cerības nepiepildīsies.

Mūsu tēvi un tēvu tēvi ir cīnījušies par taisnību un mūsu Vadonis valsts pamatos ir licis devizi — Latvija būs taisnības valsts — tādēļ arī mēs ziedosim visus savus spēkus taisnībai!

(-10)

- 5.AUG. 1939

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309068715